

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

10. MAIL 1930. A.

Nr. 9

KAHEKSAS AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 20.—, 1/2 lhk. Kr. 10.—,
Pooles aastas . . . . . " 2.50	uul. Nr. 12.	1/4 lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk. Kr. 2.50
Üksik number . . . . . " —.25	Telefon Nr. 4—72.	1/16 lhk. Kr. 1.25.
1923 aastak. . . . . " —.50	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	Dokumentide kaotamise kuu-
1924 " . . . . . " 3.—	linna osakond Nr. 609.	lutused 50 senti dokumendi pealt.
1925 — 1929 a. ä . . . . . " 5.—		

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Uuendusi koolikorralduses	Lhk. 139
Kui ministri otsust ei võeta arvesse	" 140
Riiklise hoolekande toetuse jagamine oma- valitsustele	" 141
Eesti Maaomavalitsuste Liidu delegatsioon Riigivanema juures	" 143
Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1929 a. tege- vuse ülevaade	" 145
Omavalitsuste ümberkorraldamise küsimus akadeemilises õigusteadlaste seltsis	" 149
Omavalitsustegelased:	
Aleksander Kirrop †	" 149
Kuremaa vallasekretäri Otto Teppani 25 a. ametijuubel	" 150
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevusest	" 150
Välismaade omavalitsused	" 153
Riigikohtu seletused	" 155
Küsimused ja vastused	" 156
Kuulutused	" 138, 156

Eesti Maaomaval. Liidu kirjastusel on ilmunud ja temalt saada:

„Maaomavalitsus“	1923 a.-k.	Kr. —.50	„Vallaomavalitsuste ameerika-	
„	1924 a.-k.	„ 3.—	viisiline raamatupidamine“	Kr. 2.50
„	1925 a.-k.	„ 5.—	„Eesti ravitsus- ja suvitus-	
„	1926 a.-k.	„ 5.—	kohad“	„ —.70
„	1927 a.-k.	„ 5.—	Omaavalitsustegelaste kalender	
„	1928 a.-k.	„ 5.—	1930 a. press-paan köites à	„ 1.20
„	1929 a.-k.	„ 5.—	kuldköites	„ 1.75
„Esimene Eesti omavalitsuste-			„Meie maaomavalitsuste üm-	
gelaste kongress“		„ 2.50	berkorraldamise sihid“ . .	„ —.60
Seesama omavalitsustele . .		„ 2.—	„Vallaomavalitsuste ameerika-	
„Sundnormide kogu maaoma-			viisilise raamatupidamise	
valitsuste kohta, 26 vihku		„ 16.90	revideerimise kava“ . . .	„ —.50
ehk 1 eks. 70 s., 5 vihku 3.25			Vallavolikogude kodukord . .	„ —.15
s., 10 vihku 6.50 s., 20 vihku		„ 13.—	„Maaomaval.“ köidetute kallimad: kooliköide 80 s.	
			kalingorköide 1 25 snt., nahkköide 1,50 snt.	

Ilmus trükist

O. Suursööt

Finansteadus

40 senti

VÄLJAANDJA
EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIT

Tellimise aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi
Nr. 12. Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Teie kinnitate

oma liikumata ja liikuvat varandust
tuleõnnetuse vastu

kõige soodsamatel tingimustel

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A./S.

„OMA“

mis on omavalitsuste ühine kinnitusettevõtte ning mille tegevusest saadud tulud omavalitsuste kaudu rahvale tagasi lähevad.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 368.000.—.

Seltsi juhatus: Tartus, Riia tän. 41, oma
majas, kõnetr. üldine 3-44 juhatus 5-62.

Peaagentuur: Tallinn, Harju tn. 48, kõ-
netr. 18-58.

Agendid kõigil pool.

Uuendusi koolikorralduses.

Kooli võrgukava ümbertöötamine. Muudatused palgaseaduses. Algkooli ümberkorraldamine.

On asutud koolikorralduses põhjalikude ümberkorralduste juurde — sisuliselt ja vormilt.

Selle ajakirja veergudel on juba paaril korral puudutatud korraldust, mis pani koolivõrgu ümbertöötamise kava koostamine koolinõunikkude peale, kuna seaduse järele see ülesanne omavalitsustele kuulub. Selle korralduse vastu protesteerisid omavalitsused ja keeldusid koolinõunikudele ülesande täitmiseks krediite määrast, kuna E. Maaomaval. Liit asja kohta ka Haridus- ja Sotsiaalministrile vastava märgukirja saatis.

* *

*

Õpetajate palgaseadust muudeti. 29. aprillil kuulutati „R. T.“ välja Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide tasude seaduse muutmise seadus. Veel varem hakati seda teostama: õpetajatel jäi aprilli kuu maavalitsuste palga osa saamata, sest seda ei saadetud endises korras riigi toetusena maavalitsustele välja, ega maksetud ka otsekohe riigipalga osana. Tõusis pahameele torm maavalitsuste vastu, kuigi viimastele uut korraldust ette ei teatatud. Nimetatud seaduse § 24 võtab avalikkude algkoolide õppejõudude palgast maal 90% ja linnades ning alevites 80% riigi kanda, kuna puuduva osa maksavad valla-, linna- ja alevivalitsused. Seadus hakkab maksma 1. aprillist 1930 a. Seega on aprillis saamata jäänud palga osa riigi kanda, ja maavalitsused said veel viimasel momendil süüdlased olla mitte enese pärast.

Peaasi: Maavalitsused on õpetajate palgamaksmisest vabastatud algkooliõpetajaile. Põhimõtteline suur muudatus. See viidi Riigikogus läbi aga nii tasa, et selle seaduse käigu kohta midagi kuulda ei olnud.

* *

*

Põhjapaneva tähtsusega on aga algkooli ümberkorraldamise kava, mis senise korralduse täiesti muudaks. Oli ammu kuulda, et tulevad põhjalikud muudatused. Avalikuks tehti nad alles hiljuti koolinõunikkude-päeval.

Uus algkooli-seadus näeb ette maal 7. aastase algkooli. Kooli peaksid minema õpilased 8 aasta vanuselt ja esimesel kahel aastal käiksid maaõpilased koolis vaid kevadeti ja sügiseti, kuna kesktalvel oleksid nad kodus. Sügisel oleks kooliaeg 20. augustist — 15. oktoobrini ja kevadel 15. maist — 20. juunini.

Haridusministri arvates poleks nii vaja 1. ja 2. kooliaastal pidada erilisi õpetajaid, samuti poleks vaja ehitada maal suuri 6-klassilisi koolimaju. Võiks kokku hoida 300 õpetaja palga. Üldiselt tahab Haridusminister saavutada algkooli ümberkorraldamisega riigile miljon krooni kokkuhoidu.

On kavatsus seda seaduseelnõu lähemal päeval seaduseks teha ja 1. aug. maksma panna. 9. mail saatis Haridus- ja Sotsiaalministeerium Nr. 3584 all maavalitsustele ringkirja, millega viimastele ülesandeks tehakse 1. juuniks ümberkorraldamise kava kokku seada, õpetajate ja õpilaste arvuga, klassikomplektide ja vähemate koolide sulgemisega, kus juures 1. aasta õpilaste kool tuleb ette näha juba uue korra järele sügis- ja kevadkoolina. Õpilaste arv klassis tõuseks 20—50 peale.

Uue algkooli ümberkorralduse kava kohta on koolinõunikud eitava seisukoha võtnud, on ka poliitilis rühme, kes Haridusministrile oma eitava suhtumise elnõu kohta teatavaks teinud. Omavalitsused ei ole seni seisukohta saanud võtta nende uuenduste kavatsuste kohta, kuna need kavatsused, nagu öeldud, seni saladuseks olid. Nüüd on aga suur kiire taga seaduse läbiviimisega.

Kui ministri otsust ei võeta arvesse.

Ikka veel ähvardatakse valdadelt koolikohte äravõtta.

Valdade maade asjus on tüütuseni kirjutatud selle ajakirja veergudel üle kuue aasta. Kuid veel ei ole küllalt. E. M. Liidu 15. nov. 1929. a. märgukirja peale sai Liit vastuse:

Eesti Maaomavalitsuste Liidule.

Vastuseks kirjale 15. nov. 1929. a. Nr. 554 omavalitsuste kasutada olevate maade asjus teatab Riigimaadeamet, et Põllutöeministri otsusega 16. nov. 1929. a. on vaieluste all olevate maade kohta ülevõtmine ja rendivahekordade sõlmimine seisma pandud kuni omavalitsuste maaga varustamise seaduse maksmapanemiseni.

Asi pidi sellega sedakorda korras olema. On minister otsustanud ülevõtmised ja rendivahekordade sõlmimised seisma panna, siis lootsid kõik asjast huvitatud tegelased, et asi on korras. Aga võta näpust! Kohapeal on ametnikke, kes talitavad oma seisukohtade järele. Seda tõendab järgmine Viljandi ringkonna Riigimaade valitseja kiri:

Kaarli vallavalitsusele.

Teie kirja 21. novembrist 1929. a. nr. 1010 juures saadud vallavolikogu protokoli ära kirjalik nähtub, et volikogu on otsustanud Araku kooli koha rendilepingut mitte enne allakirjutada, kuni algavad omanduseõigused selle koha kohta.

Riigimaadeameti korralduse 14. skp. nr. 8/4705 alusel panen vallavalitsusele ette ühe kuu jooksul tänasest päevast arvates minule valla omanduseõiguste kohta vastavad tõendused esitada. Ei esita vallaomavalitsus antud tähtajaks vastavaid tõendusi, — tuleb kohe peale tähtaja möödumist koha kasutamiseks vastav rendileping sõlmida, arvates rendiaega 1. maist 1920. a.

Keeldub vallaomavalitsus, tõestuste mitteesitamise korral, rendilepingule allakirjutamast, siis saab nimetatud koht vallaomavalitsuselt administratiiv korras ülevõetud.

Selle kirja saatis Kaarli vallavalitsus Liidule edasi vastavate sammude astumiseks:

Maaomavalitsuste Liidu juhatusele.

Saates siinjuures Viljandi Ringkonna valitseja kirjast nr. 78 — 19. IV. 30 ära kirja, milles nõutakse senini tasuta valla

kasutada oleva „Araku“ algkoolile kuuluva maa-ala kohta valla omanduseõiguste tõestamist ning tõestuste mitteesitamisel ähvardades nimetatud maa-alade riigistamist ühes 10 a. rendi sissenõudmisega.

Kui silmaspidada seda, et vald neid maid juba üle 100 a. kasutanud ning vanemate inimeste suusõnaliste tõenduste järgi need end. Öisu-Kaarli mõisate omanikult kingitusena vallale antud, milline dokument aga enne ilmasõda teadmatalt kaduma on läinud, siis ei ole vallal võimalik nimetatud maade kohta omanduseõigust dokumentaalselt tõendada ning valda ähvardab tema koolimaade kaotus.

Et aga sarnaseid juhuseid üle riigi palju ja Põllutöeministeriumil kavatsus neid maid valdade nimele kinnitada, palub Kaarli vallavalitsus Liidu juhatust Põllutöeministeriumiga läbirääkida ja ministeriumi ees sammusid astuda, et Riigimaadeameti korraldus 14. skp. nr. 8/4705 saaks seisma pandud kuni kavandatava seaduse maksmahakkamiseni.

L i s a: Ärakiri Viljandi Ringk. Val. kirjast nr. 78.

Paratamatult oli Liit jälle sunnitud Põllutöeministeriumi tülitama vana ja juba otsustatud küsimusega. 6. mail saatis ta Ministeriumile edasi eelpoolnimetatud kirjavahetuse palvega vastava korralduse tegemiseks Ministri otsuse täitmiseks.

Riigimaade ja Metsade Valitsuse
Riigimaadeametile.

Oma vastuses nr. 8-üld 20./21. veebr. 1930. a. teatas Riigimaadeamet Eesti Maaomavalitsuste Liidu märgukirja peale 15. nov. 1929. a., et Põllutöeministri otsusega 16. nov. 1929. a. on vaieluste all olevate omavalitsusmaade ülevõtmine ja rendivahekordade sõlmimine seisma pandud, kuid, nagu juuresolevast kirjavahetusest näha, talitatakse kohapeal teisiti, mispärast Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatust palub Teie korraldust Viljandi Ringkonna Riigimaade Valitsejale, kes veel 19. aprillil s. a. koolikoha ülevõtmisega Kaarli vallavalitsust ähvardab, et Põllutöeministri otsus kohapeal austamist leiaks ja ähvardused anulleeritaks.

Lisa: Kirjavahetus kahel lehel (Kaarli vallavalitsuse nr. 1010 ja Viljandi Ringkonna Riigimaade Valitsuse nr. 78).

Saab siis nüüd näha, kas kohapealsed „ministrid“ peavad lugu Põllutööministri

otsusest ja kas kord lõpevad need üle kuue aasta kestnud nõudmised ja ähvardused.

Riiklise hoolekande toetuse jagamine omavalitsustele.

Riiklise hoolekande nõukogu otsused 5. maist 1930. a.

Hoolekandeaasutuste ehitamise, juurdeehituste ja sisseseadmise võimaldamiseks on riikline toetus suure tähtsusega tegur.

Seda tegurit ei tule vaadelda üksi nende omavalitsuste seisukohalt, kes toetust saavad, vaid ka üldseisukohast hoolekande probleemi lahendamises. Ja sellest seisukohast vaadatuna on 5. mail s. a. toetuse määramine jällegi selge tunnistus selle kohta, et toetuse määramise põhialused ei lase hoolekande probleemi otstarbekohaselt lahendada.

Maal elab 72% riigi elanikkudest, linnades 28%. Sellesamas vahekorras peaks ka toetus jagamisele tulema, kui tahetakse hoolekannet ühtlaselt korraldada. Iga jagamise puhul on vahekorrad otse vastupidised olnud, nii ka tänavu.

Maavalitsused said	kr.	43.700
vallavalitsused	„	40.525
alevivalitsused	„	10.500
		94.725,
linnad selle vastu	kr.	145.255.

Kõik kokku kr. 239.980.

Linnadele langeb üle 60%, maale alla 40%, s. o. vahekord õiglase ja faktilise jagamise vahel neljakordselt vildak, kuigi alevid, võrreldes nende hulka valdadega

ehk nende elanikke, võrdlemisi tugeva toetuse said.

Miks saab maa nii vähe toetust?

Miks ei ole pooled maavalitsused, näiteks, üldse toetust palunud?

Toetust antakse neile omavalitsustele, kellel omal on vähemalt toetusele võrduv summa juurde lisada ehituseks või sisseadmiseks ja kellel on tulevikuks summe asutuse ülevõlpidamiseks ilma riiklise toetuseta.

Neid summe aga ei leidu maaomavalitsustel nii tihti mitte. Sellepärast ka toetust ei paluta, sellepärast jääb hoolekande töö korraldus lonkama just seal, kus seda eriti tõstma peaks, sellepärast on mõnel omavalitsusel julgust paluda 250.000 jagamisele tulevast summast tervelt 192.000 kr. omale, nagu järgnev tabel näitab.

Kui selle tagajärjel kaebatakse, et linnadesse kogub soovimata elementi, eriti pealinna, siis ei ole selles midagi imestada. Praegu maksev hoolekande jaotamise põhimõtte hoolekande seaduses dikteerib selle tagajärje ette.

Hoolekande probleemi otstarbekohane lahendamine nõuab ise, et seniseid põhimõtteid tuleb muuta ja võimaldada toetust sinna, kus selleks tõsine tarvidus, mitte ainult sinna, kus omaval. enestel võimalik suuri summe hoolekande peale panna.

Riikliste hoolekande toetuste jagamine.

(1930./31. a. eelarve krediidist).

Järjek. nr.	Toetuse nõudja	Milleks nõutakse toetust	Riiklikku toetust nõutakse Kr.	Hoolekande nõukogu poolt määratud
I. Linnavalitsused.				
1.	Tallinna	Iru vanadekodu uue kahekordse elumaja ehitamiseks	30.000.—	12.000.—
„	„	Iru vanadekodu uue kaevu ehitamiseks	4.000.—	4.000.—
„	„	Uue lastepäevakodu ehitamiseks	35.000.—	30.000.—
„	„	V. lastepäevakodu ehitamiseks (Kunderi t.) ehitustööde lõpetamiseks	20.000.—	4.755.—
„	„	Dr. M. Lutheri nimelise lastekodu uue elumaja ehitamiseks	100.000.—	—
„	„	III lastepäevakodu riietehoiuruumi ehitamiseks ja veega W. C. sisseseadmiseks	1.140.—	800.—

Järjek. nr.	Toetuse nõudja	Milleks nõutakse toetust	Riiklikku toetust nõutakse Kr.	Hoolekande nõukogu poolt määratud
2.	”	VI lastepäevakodu ruumide laiendamiseks	1.460.—	900.—
	Nõmme	Vanadekodu ülemise korra ja kõrvalhoonetete ehitamiseks	15.000.—	5.000.—
	”	Lastekodu maja ehitustööde lõpetamiseks	16.500.—	10.000.—
	”	Lastekodu sisseseade täiendamiseks . .	5.000.—	1.500.—
	”	Vanadekodu sisseseade täiendamiseks . .	4.000.—	1.000.—
3.	Haapsalu	Vanadekodu saun-pesuköögi ehitamiseks	3.600.—	3.600.—
4.	Kuresaare	Vanadekodu sisseseade täiendamiseks .	2.500.—	2.500.—
5.	Narva	Vanadekodu maja ehitustööde lõpetamiseks	40.000.—	25.000.—
6.	Paide	Vanadekodu maja katuse uuendamiseks .	1.200.—	—
7.	Pärnu	Lastekodu majapidamise hoone ehitamiseks	8.000.—	2.500.—
	”	Rääma hoolealuste majale kõrvalhoone ehitamiseks	1.837.—	1.200.—
	”	Lastekodu juurdeehitus	—	3.000.—
8.	Valga	„Valga lastekodu“ (Valga linna- ja maavalitsuse ühine asutus) ehitustööde lõpetamiseks	45.176.—	12.000.—
	”	Vanadekodu remonteerimiseks	211.—	—
9.	Tõrva	Vanadekodu ehitustööde lõpetamiseks . .	16.500.—	8.000.—
10.	Võru	Vanadekodu kõrvalhoone ehitamiseks . .	3.000.—	3.000.—
11.	Petseri	Uue vanadekodu maja ehitamiseks . . .	20.940.—	10.000.—
12.	Tartu	Asutuste (vandekodu, lastekodu) sisseseadmiseks	—	4.500.—
		Kokku		145.255.—
II. Maavalitsused.				
1.	Harju	Raiküla lastekodu remonteerimiseks ja sisseseade täiendamiseks	1.000.—	500.—
	”	Lehola van.-kodu sisseseade täiendamiseks	200.—	—
2.	Saare	Haeska vanadekodu remonteerimiseks ja ümberehitamiseks	6.215.—	4.000.—
	”	Saare lastekodu laiendamiseks ja ümberehitamiseks	16.000.—	14.000.—
3.	Viru	Inju lastekodu remonteerimiseks	1.497.—	1.200.—
4.	Pärnu	Voltveti lastekodu eraldamise ruumide ja personaali elukorterite ehitamiseks . .	17.070.—	6.000.—
	”	Sindi vanadekodu juurdeehituse lõpetamiseks	7.000.—	5.000.—
	”	Voltveti lastekodu sisseseade täiendamiseks ja puurkaevu ehitamiseks	5.180.—	2.500.—
5.	Valga	Tööliste vanadekodu remonteerimiseks .	800.—	500.—
6.	Petseri	Võmorkovo lastekodu ehitustööde lõpetamiseks ja saun-pesuköögi ehitamiseks .	21.760.—	10.000.—
		Kokku		43.700.—
III. Alevivalitsused.				
1.	Otepää	Hoolekand. ühiskorteri ehitamiseks . . .	4.000.—	4.000.—
2.	Suure-Jaani	Hoolekand. ühiskorteri ehitamiseks . . .	7.000.—	5.000.—
3.	Antsla	Hoolekand. ühiskorteri maja ostu- ja ehituvõla tasumiseks	2.000.—	1.500.—
		Kokku		10.500.—

Järjek. nr.	Toetuse nõudja	Milleks nõutakse toetust	Riiklikku toetust nõutakse Kr.	Hoolekande nõukogu poolt määratud
IV. Vallavalitsused.				
1.	H a r j u m a a. Juuru vald	Hoolekand. ühiskorteri maja ehitamiseks	5.000.—	5.000.—
2.	L ä ä n e m a a. 1. Märjamaa v. 2. Lihula vald	Hoolekand. ühiskorteri maja ehitamiseks Hoolek. ühiskorteri maja ümberehitami- seks ja remonteerimiseks	12.542.—	6.000.—
3.	T a r t u m a a. 1. Mäksa vald 2. Pilkuse vald	Hoolek. ühiskorteri maja ehitamiseks . Hoolek. ühiskorteri maja remonteerimi- seks	5.000.— 1.250.—	5.000.— 1.000.—
4.	P ä r n u m a a. 1. Are vald 2. Audru vald 3. Pati vald	Hoolek. ühiskort. maja remonteerimiseks Hoolek. ühiskort. maja remonteerimiseks Hoolek. ühiskort. maja remonteerimiseks	2.700.— 3.130.— 5.865.—	2.400.— 2.000.— 3.700.—
5.	V a l g a m a a. 1. Helme vald 2. Laatre vald 3. Jõgeveste v. 4. Sooru vald 5. Patküla vald	Hoolek. ühiskort. maja remonteerimiseks Hoolek. ühiskort. sisseseade muretsem. Hoolek. ühiskort. maja remonteerimiseks ja osalise sisseseade muretsemiseks . Hoolek. ühiskorteri maja remonteerimi- seks . . . . . Hoolek. ühiskorteri maja remonteerimi- seks, osalise sisseseade muretsemiseks ja kõrvalhoone (puukuuri) ehitam. . .	5.000.— 500.— 750.— 500.— 3.500.—	3.400.— 350.— 500.— 1.500.—
6.	7. Kaagjärve v. V õ r u m a a. Mõniste vald	Hoolek. ühiskort. maja remonteerimiseks Hoolek. ühiskorteri maja ehitamiseks .	2.000.— 5.000.—	1.200.— 5.000.—
Kokku			<u>40.525.—</u>	
Omavalitsused kokku			496.038.—	239.980.—

E. Maaomaval. Liidu delegatsioon Riigivanema juures.

23. aprillil peetud Liidu nõukogu otsuse kohaselt paluti Riigivanemat Liidu delegatsiooni vastu võtta. See sündis 8. mail. Delegatsiooni kuulusid Liidu esimehe R. Kurisega eesotsas Harju, Järva, Lääne, Petseri, Pärnu, Tartu, Viljandi ja Võru maavalitsuste esimehed.

Esimesena juhtis Liidu esimees R. Kuris Riigivanema tähelepanu omavalitsuste üldseisukorra ning valitsemisele pääsenud tendentsile omaval. võimupiire vähendada.

Viljandi maavalitsuse esimees H. Lauri juhtis Riigivanema tähelepanu maksuseaduste puudumise peale, milliste välja-

tötamine hädavajalik, kuna omavalitsus-tele järjest uusi kohustusi peale pannakse, mis kuludega ühenduses, kuid ära ei näidata tulusid, millest neid kulusid katta.

Võru maavalitsuse esimees A. Kohver puudutas hoolekande seaduse muutmise tarvidust, ettetuues, et praeguse korra juures riigi poolt hoolekande teostamise vajaduseks antavatest summadest lõviosa linnadele läheb, kuna maa piskuga peab leppima. Kõneleja rõhutas, et olemasolevate andmete järele elab Eesti rahva üldarvust 72 prots. maal ja ainult 28 prots. linnades, kuid riigi poolt antava 250.000 kr. suuruse hoolekande toetuse

jagamisel langenud linnadele osaks 67 pr., maale aga ainult 33 prots. Maksvat hooletandeseadust tuleks selles mõttes muuta, et summade jagamine riigi poolt sünniks rahva arvu alusel.

Tartu maavalitsuse esimees O. Pärliin juhtis Riigivanema tähelepanu raskustele, mis maavalitsustele toob maanteede seaduse muutm. seadusega kavatsetav parandus, mis ette näeb, et maavalitsuste poolt 1929. a. vanade normide järele sissenõutud maksud teedekapitali heaks tööstus- ja kaubandusettevõtetest arvatakse 1930. a. arvele. Kuna maavalitsused nende maksude abil on juba ehitanud teid ja silde, siis sünnitab nende äratarvitatud maksude mitte arvestamine maavalitsustele raskusi, mispärast kõneleja esineb palvega, et seaduse eelnõus see osa muutmisele võetaks Maaomavalitsuste Liidu nõukogu poolt heakskiidetud astel.

Omavalitsustesse suhtumise iseäralist vaatekohta riigiametnike poolt kriipitab alla Pärnu maaval. esimees J. Markson, paludes Riigivanemat kaasaadata, et omavalitsustele väärikselt nende õigustele suhtutaks.

Riigivanem lubas tehtud ettekannete üle Vabariigi Valitsuses nõu pidada.

Täienduseks suusõnalisele ettekandele saadeti Riigivanemale puudutatud küsimuste kohta järgnev märgukiri:

Tema Ekstselsentile Härrale Riigivanemale.

Alganud eelarve aastaga kaasatoodud nähtusi arutades leidsid maaomavalitsuste tegelased Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolekul 23. aprillil s. a., et maaomavalitsuste nii kui nii raske rahaline seisukord on halvemaks muutunud, millise olukorra peale julgeme, Härra Riigivanem, käesolevaga Teie tähelepanu juhutada.

Kuigi omavalitsuste kaudu valitsemist kohal teostatakse, on valitsemise teostaja oma ülesannete täitmisel väga sagedasti pidanud kokkupõrkama aineliste puudustega ja seda sellepärast, et omavalitsuste ülesanded suurenevad edeneva elu tõttu järjesti, kuid maaomavalitsuste maksude korraldamist ei ole peale 1920. a. ettevõetud. Uute ülesannete omavalitsuste peale panemise vastu ei saa omavalitsustegelastel midagi olla, sest põhiseadus kohustab omavalitsusi neid teostama ja nii on see riigivalitsemisele odavam viis, kuid kui seadusandlisel teel sunduslised rahalised kohustused omavalitsuste peale pannakse,

siis oleks, arvesse võttes seda, et omavalitsustel puudub võimalus vabalt oma heaksarvamise järele makse määrata, kuna maaomavalitsustel ka kinnisvarad ja tulutoovad ettevõtted enamasti puuduvad, uute kulude pealepanemisel loomulik, et vastavalt ka tuluallikad äranäidataks. Seda seni tehtud ei ole. Selle tagajärjel seisavad kas ülesanded osaliselt teostamata ehk püütakse järjest suurenevate laenude abil jooksvaid kulusid katta, millist omavalitsuse rahanduspoliitikat õigeks pidada ei saa.

Meil on au paluda Härra Riigivanemat, et omavalitsuse majapidamise tervendamiseks tuleks nende rahanduse põhilaised otstarbekohaselt ümberkorraldada ja ülesandeid peale pannes või tulusi vähendades tuleks igakord ka vastavalt omavalitsustele tulusi võimaldada või nende kohustusi vähendada.

Tõsiseks küsimuseks maaomavalitsuste rahanduses on maanteede seaduse § 30 põhjal 1929. a. laekunud lisakinnisvara ja lisapõhihüri maksude 1930. a. arvele arvamine ehk maksjatele tagasimaksmine Maanteede seaduse muutmise seaduse II. osa põhjal, mis Riigikogu Omavalitsuse komisjoni poolt 10. aprillil s. a. Riigikogule esitatud.

Maanteede seaduse muutmise seaduse kava II. osa paiskab seega segi maaomavalitsuste eelarved ja teeb selle täitmise võimatuks, kuna 1930. a. krediitidest 1929. a. summade tagasimaksmine segi lööks Teedeministri poolt kinnitatud teedeehituse kavad, ja nende kavade arvel tagasimaksmine on vaevalt võimalik.

Seadus, mis annuleerib laekunud ja juba äratarvitatud maksud, toob alati ebamäärased raskusi kaasa, eriti veel siis, kui igasugu allikad tagasimaksuks puuduvad ja eelarved ja töökavad kinnitatud, nagu käesoleval juhusel. Maaomavalitsused kaotasid automaksude riigituludesse arvamisega oma sissetulekuid juba vähemalt pool miljonit senti aastas ja maanteede seaduse elluviimine nõudis teedeosakonna kantselei personaali suurendamist, kelle palkasid maanteede kapitali arvele ei võetud, vaid maaomavalitsuste kanda jäeti, s. o. tulude vähendamisega ühel ajal suurendati kulusid pealepandud uute kohustuste tagajärjel.

Eelpool tähendatud põhjendusi esitades palume Teid, Härra Riigivanem, selleks teed leida, et kõneall olevad 1929. a. eest sissetulnud ja tagasimaksmisele määratud summad, samuti ka maaomavalitsuste eelarvetesse Maanteede seaduse maksma-

panemise tõttu tekkinud sissetulekute vähenemised saaksid tasutud Teedeministrierumi teedekapitali summadest.

Ka väärib tähelepanu hoolekande korralduse seisukord ja sellega ühenduses olevad kulud ning toetused.

Hoolekande seadus paneb ühised ülesanded omavalitsuste peale. Riik annab iga aasta omavalitsustele 250.000 krooni toetust hoolekande asutuste ellukutsumiseks ja sisseseadmiseks. Sellest summast on iga aasta linnadele, eriti pealinnale, suurem osa läinud, kuna maa- ja vallavalitsused väikese osaga on pidanud leppima, kuigi vahekorrad vastupidised peaksid olema, sest maal asub 72% elanikkudest, linnades 28%. Ühtlase toetuse jaotamise juures peaks kuuluma seega toetusest ka maale 72%, linnadele 28%. Alles 5. mail s. a. toimetatud omavalitsuste toetussummade jaotamisel said maa- ja vallavalitsused kokku ümarikult 95.000 kr. ärajaotatud 240.000 kr., s. o. kõigest 39,5%, kuna linnadele umbes 60% osaks langes 28%

asemel, s. o. vahekord on neljakordselt vastolus rahva arvuga võrreldes.

Sarnase vahekorra määrajaks on esijoones hoolekandeseadus, mis tingimiseks teeb, et omavalitsus riiklisele toetusele niisama suure summa kõrva panema peab.

Neid juurdepandavaid summe maa- ja vallavalitsustel ei ole, mispärast ka hoolekande maal sellele kõrgusele ei saa tõusta kui linnas, eriti pealinnas. See meelitab maalt toetushimulisi pealinna, kus neile kõrgeid toetussumme maksetakse teiste omavalitsuste arvel, kahandades ülekohtuselt neidki hoolekande summe, mis omavalitsused eelarve korras määrata on suutnud.

Seisukorda saab muuta hoolekande seaduse muutmisega. Et riiklised toetused jagatud saaks vastavalt rahva arvule ja omavalitsused vabaneksid ühe omavalitsuse poolt määratavate toetussummade väljamaksmise kohustustest, selleks palume, Härra Riigivanem, Teie mõjuvõimast algatuskorraldust.

E. Maaomavalitsuste Liidu 1929 a. tegevuse ülevaade.

Uuendused koosseisus.

1928. aastal muudetud põhikirja järele asus Liit 1929. a. uuendatud koosseisuga tööle. Nii Liidu nõukogus kui ka juhatuse oli valdade esindajaid ühepalju maaomavalitsuste esndajatega, nimelt nõukogus valdadel 23 ja maaomavalitsustel 23 esindajat, juhatuses kumbagil neli esindajat. Paljud vallad, kes seni äraootavale seisukohale olid jäänud Liitu astumise küsimuses, astusid 1929. a. Maaomavalitsuste Liitu. Aruande aasta lõpul olid 375 valdast 212 valda Liidu liikmed.

Liidu tegevuse suun.

Kui varemate tegevuse aastate kohta võib tegevuse peasuunana äramärkida omavalitsuste tulude vähendamise vastu võitlemist ja nende suurendamise eest võitlemist, samuti omavalitsuste õiguste eest seismist, siis 1929. a. tõuseb Liidu tegevuses juhtivale kohale omavalitsuste sisemise töö korraldamine kindlate normide maksmapanemisega ja omavalitsustegelaste teadmiste täiendamisega.

Selle kõrval on Liit tegutsenud kõigil aladel, kus päevasündmused selleks vajaduse väljakutsunud.

Omavalitsuste töö korraldamine.

Sellelt tööalalt on äramärkida:

1) Maaomavalitsuste raamatupidamise kodukorra ja eelarve nomenklatuuri väljatöötamist. Maaomavalitsuste raamatupidamise kodukorra ja eelarve nomenklatuuri väljatöötamiseks pidasid maaomavalitsuste raamatupidajad kaks koosolekut. Raamatupidamise kodukord ning eelarve nomenklatuur said Liidu juhatuse poolt lõplikult väljatöötatud, Liidu nõukogu poolt vastuvõetud, Siseministri poolt tarvitamiseks lubatud võtta ning võeti uue eelarve kokkuseadmisel käsitamisele.

Aastase töötamise järele tehti raamatupidajate poolt selles veel parandusi ja täiendusi vastavalt praktikas avalikuks tulnud puudustele. Parandatud eelarve nomenklatuur võeti aluseks 1930./31. a. eelarve kokkuseadmisel, kuna raamatupidamise kodukord veel peale parandamist vastuvõtmist ootab.

2) Teedeosakonna arvepidamise korraldamine.

Teedeosakonna juhatajate, maaainseneride ja teemeistrite nõupidamisel ülesseatud põhimõtete järele töötas Liit teedekapitali materjali ja inventari arvestamise

kodukorra ja normid välja, missugused teedeosakonna juhatajate koosolekul 8. mail läbivaadati, mitmed parandused tehti ning siis Liidu poolt ühiselt trükkida lasti ühiseks tarvitamiseks.

3) Vallavolikogude töö korraldamiseks ja ühtlustamiseks töötati vallavolikogude kodukord välja, võeti Liidu nõukogu poolt vastu ning pandi Kohtu- ja Siseministri otsusega maksma. Eratrükkis Liidu kirjasusel ilmumiseks tehti kodukord kõigile vallavolinikkudele kättesaadavaks 1930. a. algul.

4) Omavalitsustegelastele ameti ülesannete hõlbustamiseks seadis Liit kokku ja andis välja omavalitsustegelaste kalendri-käsiraamatu: 1929. a. algul 1929. a. jaoks ja 1929. a. lõpul 1930. a. jaoks.

5) Selleksamaks otstarbeks otsustas Liidu nõukogu kokkuseada ja väljanda vallaametnikkude käsiraamatu, mille kokkuseadmine veel teoksil.

6) Omavalitsusametnikkude tarvilikult ettevalmistamiseks tegi Liit 1929. a. otsuse pikaajalised kursused ellukutsuda 1930. a. ja selleks eeltööd teha. Eeltööd tehti ära kursuste põhikirja kokkuseadmise ja kinnitamisega ning õppekavade väljatöötamisega, nii et kursused võisid 14. jaan. 1930. a. Tallinnas tegevust alata.

7) Maavalitsuste arhiivide korraldamisele kaasaaitamiseks korraldas Liit 1929. a. novembris Viljandi Maavalitsuse juures härra Siitam'i juhatusel arhivaaride kursused ära.

8) Valimiskorralduse tööde vähendamise ja valimist teostajate omavalitsuste ning rahva kulu kokkuhoidmise otstarbel tösteti valla- ja maavolikogu valimiste ühel ajal pidamise küsimus üles, võeti jaa-tav seisukoht, esineti Kohtu- ja Siseministeeriumis ettepanekuga, mille järele valla- ja maavolikogu valimised 2. ja 3. märtsil 1930. a. esmakordselt ühekorraga läbiviidi.

9) Vallaomavalitsuste arveraamatute kinnitamise korra muutmiseks võttis Liidu nõukogu seisukoha, et valla- ja alevivalitsuse arveraamatud peaks kinnitama valla- ehk alevivalitsus ise, kuna senise kinnitaja maavalitsuse hooleks jääb ainult järelvalve selle üle.

10) Et valimistoimingutel tarvisminevaid protokollide plankette maa- ja valla-valitsustele odavamalt hinda eest võimalda-da, võttis Liit nende kokkuseadmise ja ühistellimise oma peale.

11) Vallasekretäride eksamineerimise

kava täiendamiseks pooldab Liit Posti-telegraafi-telefoni agentuuri teenimise teadmiste nõudmise sissevõtmist.

Seaduse eelnõude väljatöötamine.

Uusi seaduse eelnõusi Liidu poolt aruan-de aastal väljatöötatud ei ole, kuid on eeltööd tehtud omavalitsuste seaduse jaoks seniste põhilauseste revideerimisega. Asja on arutatud Liidu nõukogu koosole-kuhel ning omavalitsuste kompetentsi väl-jatöötamiseks on moodustatud komisjon, kes pidas aasta jooksul 2 koosolekut. Väl-jatöötatud põhilausest anti edasi Kohtu- ja Siseministeeriumile. Ametlikult ei ole seni teada, kas ja missugused muudatu-sed nendes Vabariigi Valitsuse poolt teh-tud.

Seisukohad seaduste ja määruste eelnõude lung'juhitudõõrde kavade kohta.

Maaomavalitsuste Liidu poolt on aruan-de aastal järgmiste eelnõude ja kavade kohta seisukohti võetud ning neid kaitst-tud:

1. Jõuvankrite ehituse, liikumise ja maksustamise määruse kava kohta on sei-sukoht võetud ning märgukiri Teedemi-nistrile Liidu esimehe poolt isiklikult ära-antud, põhjendades Liidu seisukohti pa-randuste kohta.

Esindajate kaudu Teedeministeeriumi nõupidamistel Liidu seisukohti kaitstud.

2. Tulekaitse finanseerimise seaduse põhimõtete kohta seisukoht avaldatud.

3. Talumajanduse nõuande korralda-mise seaduse kohta märgukiri saadetud, milles korraldus omavalitsustele vastuvõt-matuks ja alandavaks tunnistatud, kuid tagajärgi sellel ei olnud.

4. Teede ja sildade ehituse tehnilise määruse läbivaatamise koosolekust võta-vad Liidu esindajad osa, samuti ka teede klassifitseerimise küsimuse otsustamise nõupidamisest.

5. Teedekapitali arvel ülalpeetava ala-lise tehnilise organisatsiooni kujundamise määruses tehakse rida parandusi, volita-des Liidu esindajat neid kaitsma. Parandused võeti vastu.

6. Tööstusettevõtete kinnisvarade hin-damise seaduse eelnõu kohta võeti sei-sukoht, leides tarviliku olema sellel alal uued seadused väljatöötada.

7. Rahvamajade seaduse eelnõu Liidu nõukogus üksikosalikult läbiarutatud ning leitud, et eelnõu kokkuseatud kujul vastuvõtmatu, mille järele seda muudeti.

8. Riigikogu Rahaasjanduse komisjo-

nis asunduskapitali seaduse asjus Liidu seisukohti kaitstud.

9. Maatulunduse raionide kindlaksmääramise juhtnõõride kava arutati läbi ning leiti vastuvõtmatu olevat. Sellelt seisukohalt esinesid ka Liidu esindajad komisjonides. Küsimus on lõpulikult lahendamata.

10. Maanteede seaduse elluviimisel tekkinud raskuste üle refereeriti nõukogu koosolekul, võeti seisukoht ning tehti see Teedeministeeriumile teatavaks.

11. Linna ja alevi ümbruse kinnisvarede maksustamise kohta 6. juuni 1910. a. seaduse järele võeti seisukoht ning paluti Rahaministrilt, et linnade ja alevite elamispiirkond ühtlustataks nende administratiivpiirkonnaga.

12. Liidu juhatus on käinud Riigivaima juures omavalitsuste rahalist seisukorda ning Liidu seisukohti omavalitsuste maksude seaduste kohta selgitamas.

13. Kirjatalunikkude juhtnõõride kava arutati läbi, kuid muudatuste tegemiseks vajadust ei leitud.

Põhimõtted tulevaste seaduste ja korralduste kohta.

1. Majandusministrile ettepanek tehtud tulu- ja kinnisvaramaksu edasiandmise tähtpäev ühine määrata, 10. kuupäeva peale.

2. Koolimajade ehitamiseks laenu jaotuse kohta leitakse vajadus olema kindlad juhtnõõrid maksuma panna.

3. Uute raudteejaamade ehitamisel tervishoiu nõuetega arvestamise asjus Teedeministrile märgukiri saadetud.

4. Turiismi keskkorralduse kava leitakse vastuvõetav olema ning määratakse nõupidamisest osavõtma Liidu esindaja.

5. Teedeehituseks saadavate summade jaotamise põhimõtted seatakse üles ning avaldatakse soovi, et kuni nende makspanemiseni ministeerium jaotaks kõik summad, mis teedeasjanduse korraldamiseks määratud, jättes oma käsutusse ainult väikseid summe.

6. Trahterimaksu maksustamise korra kohta tehakse juhatusel ülesandeks andmeid koguda, asja arutamine jääb aga järgmiseks aastaks.

7. Koolimajade ehitamiseks tasuta metsamaterjalide andmine valdadele tunnistatakse tarvilikuks.

8. Kohtuministeeriumi poole pööratud palvega karistusseaduse eelnõu väljatöötamist kiirustada.

Muu tegevus.

Valla- ja maavalitsustele soovitatud omandada Eesti Panga aktsiaid.

Et Riigikogusse enam omavalitsussõpru koondada, on vastavad üleskutsed ajalehtedes avaldatud ning omavalitsusgrupi põhikirja kava kokkuseatud.

Samme astunud, et Sõmerpalu valla Saksa algkooli kulud saaks riigi kanda võetud.

Rootsi kuninga külaskäigul on Liidu poolt temale annetatud album eesti elu-olu üle. Kuninga külaskäigu puhul korraldatud pidustustest on osavõtnud valdade esitajatena igast maakonnast üks vallavanem ning maavalitsuste esimehed Liidu kaudu saadetud kutsetega.

Soome Maakoguk. Liitu on tervitatud oma maija kolimise puhul, samuti Liidu tegelast J. Tovisineni tema 50-a. sünnipäeval.

Maksumänkide sisseseadmise vastu otustati vaielda.

Liidu häälekandja.

Liidu häälekandja „Maaomavalitsus“ ilmus 1929 a. seitsmendat aastakäiku endistel alustel ja kava järele. 1929 aastakäigus ilmus 72 artiklit, 11 omavalitsustegegelase elulugu, 12 omavalitsuste päevauudist, 64 teadet Liidu ja omavalitsuste tegevusest, 17 riigikohtu seletust, 6 kirjutust kirjanduse üle, 69 vastust küsimustele. Aastakäigu paksus 330 lehekülge.

Kirjastus.

1929 aastal ilmus Liidu kirjastusel:

1. Omavalitsustegelase 1929 a. kalender, mis küll juba 1928 aastal kokkuseati, kuid mille ilmumine 1929 a. peale jäi.

2. Omavalitsustegelase 1930 a. kalender, mis juba aruande aasta novembrikuul trükkist ilmus.

3. Vallavolikogude kodukord sai aruande aastal trükki antud, kuna trükkist ilmumine jäi 1930 aastaks.

4. Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta ilmus 1929 aastal 19—26 vihuni.

5. 1928 a. II. omavalitsustegelaste kongressil meie maaomavalitsuste ümberkorraldamise sihtide kohta peetud referaadid ilmusid 1929 a. koguteosena.

Liidu koosolekud ja esindajad.

Liidu nõukogu pidas aruande aastal 3 koosolekut: 20. märtsil Tallinnas, 17. ja 18. augustil Petseris ja 5. ning 6. oktoobril Paides. Päevakorras oli kokku 30 küsimust.

Liidu nõukokku kuulusid:
 Maavalitsustest:
 Harju — R. Kuris, P. Johanson.
 Järva — J. Sõnajalg, V. Krabi.
 Lääne — J. Aljas, A. Aren.
 Petseri — F. Trahv, A. Mäeloog.
 Pärnu — J. Markson, A. Lusik.
 Saaremaa — M. Neps, E. Kerves.
 Tartu — O. Pärlin, E. õunapuu ja D. Uiga.
 Valga — J. Mõttus.
 Viljandi — H. Lauri, M. Vatter.
 Viru — H. Kiiver, E. Rosenberg, K. Pajos.
 Võru — A. Kohver, A. Vainola.
 Valdade esindajad:
 Harjumaa — J. Gefria, A. Kürbis.
 Järvamaa — J. Kents, M. Männik.
 Läänemaa — A. Einseln.
 Petserimaa — N. Rammula, J. Saaremägi.
 Pärnumaa — A. Adamberg, N. Peterson.
 Saaremaa — A. Sepp, P. Liiv.
 Tartumaa — L. Antik, G. Annok, H. Zirnask.
 Valgamaa — A. Eichenbaum.
 Viljandimaa — J. Ott, O. Laarmann.
 Virumaa — G. Püss, R. Essenson, D. Kütis.
 Võrumaa — A. Kirrop, J. Suursaar.
 20. märtsi nõukogu koosolekul valiti uus Liidu juhatus, kuhu kuulusid maavalitsustest: esimees R. Kuris, abiesimees O. Pärlin, liikmed J. Sõnajalg ja H. Lauri, valdadest: abiesimees A. Einseln, liikmed A. Eichenbaum, A. Adamberg ja G. Püss.
 Juhatus pidas aruande aastal 12 koosolekut, kus arutati läbi 126 küsimust.
 Revisjoni komisjon, millesse kuulusid esimees — A. Vainola, sekretär — J. Markson ja liige J. Aljas, pidas ühe koosoleku.
 Uue revisjoni komisjoni koosseis on: M. Neps, F. Trahv ja A. Kirrop.
 Liidul olid alalised esindajad järgmistes asutustes:
 Riiklise hoolekande nõukogus: K. Pajos, E. Pihlak, A. Tobro ja G. Püss.
 Riiklise tervishoiu nõukogus: R. Kuris.
 Tariifi nõukogus: J. Gutmann.
 Riigi Statistika nõukogus: H. Avikson.
 Vabadussõja mälestamise komitees: H. Lauri.
 Riigi Arhiivi nõukogus: Dr. P. Johansen.
 Omavalitsuste liitude vahelises komi-

tees: H. Lauri, J. Sõnajalg ja H. Avikson.
 Rahvusvahelise administratiiv-teaduste levitamise Eesti sektsioonis: H. Avikson.

Sanatoorium „Kloostrimetsa“ hoolekogus: H. Avikson.

Põllumajanduslike üleskirjutamise komitees: H. Avikson.

Dr. Fählmanni mälestuse jäädvustamise komitees: H. Lauri.

Tööpuuduse vastu võitlemise komitees: R. Kuris.

Sotsiaaltöö komitees: H. Avikson.

Peale ülemalnimetatute on Liidu esindajad osavõtnud veel järgmistest koosolekutest:

Normaallepingu kava läbivaatamise komisjoni kahest koosolekust;

Killustikiteede bitumineerimise komisjoni koosolekust;

Maanteede ja sildade ehitamisega seotud küsimuste harutamiseks peetud kolmest koosolekust;

Üleriiklise Tuletõrje Liidu kongressi aukomitee koosolekust;

Teedeministeeriumis raudtee suvise sõiduplaani läbivaatamise komisjonist; seal-samas jõuvankrite ehituse, liikumise ja maksustamise komisjoni koosolekust.

Põllutöoministeeriumi Katastri ameti koosolekust tüübiliste majapidamiste tulukuse uurimise asjus;

Teedeministeeriumis — jõuvankrite määruse kava asjus, autode arvu ja liikumise asjus, Tartu, Valga ja Võru maavalitsuste maksustamise asjus (kahest koosolekust), sõiduautode võistluspakkumise asjus (kahest koosolekust), maanteede- ja sildade ehitus- ja korrashoiu tööde revideerimise asjus (kahest koosolekust), teede tarvitamise ja liikumisvahendite määruse kavaga tutvustamise, eesti bitumeeniga bitumeerimise juhtnööride läbivaatamise, osta kavatsetavate autode asjus, teedekapitali arvel teostatavate tööde väljaandmise ja täitmise määruse asjus, maanteede ja sildade paranduse ja korrashoiu kava läbivaatamise asjus ja turistide vastuvõtmise asjus (kahest koosolekust) peetud koosolekutest.

Kohtu- ja Siseministeeriumis peetud koosolekust kinnisvarade sundvõõrandamise korra seaduse kava asjus.

Eesti ajutise sotsiaaltöö komitee koosolekust.

Kokku Liidu esindajatel on tuinud osavõtta koosolekutest 27 korda.

Omavalitsuste ümberkorraldamise küsimus akadeemilises õigusteadlaste seltsis.

Akadeemilise õigusteadl. seltsi koosolekul võttis mag. V. Meder hiljuti omavalitsuste ümberkorraldamise küsimuse vaatluse alla.

Kõneleja arvates on kriis meie omavalitsustes tingitud kolmest asjaolust ja nimelt poliitikast, majandusest ning vahekorra riigi ja omavalitsuse vahel. Omavalitsuse kriis poliitilisel põhjusel tuleb sellest, et omavalitsuste volikogud on samasugused nagu riigikogu, ainult väiksemaulatuslised. Nad on samuti poliitilised esituskogud, millede juures esile tulevad samad vead, mis riigikoguski. Puudub ka eriteadlaste valitsemisaparaat ning tööd juhivad isikud, kellele selleks vastav eriharidus puudub ning kes on sinna paigutatud ühe või teise poliitilise erakonna poolt.

Omavalitsuse kriis majanduslikul põhjusel tuleb sellest, et raskused tekivad sisetulekute hankimisel. Praegu on nii riigil kui ka omavalitsusel sisetulekute saamiseks üks ja sama allik ning võib tekkida olukord, et üks neist võtab enesele rohkem, mille tagajärjel aga teisel vähemaga tuleb leppida. Omavalitsusel enesel aga nii suuri sisetulekuid ei ole, et kõiki oma nõudeid suudaks rahuldada. Peale selle pannakse riigi poolt omavalitsustele uusi ülesandeid peale, mida aga need oma ainelise kitsikuse tõttu ei suuda täita, kuna uusi sisetulekute saamise võimalusi aga ei näidata. Ka on meil omavalitsuse poolt toimetatav makustamine rajatud vananenud süsteemile.

Kolmandaks kriisi põhjuseks on vahekorra riigi ja omavalitsuse vahel. Siin tulevad eestkätt esile puudused järeelvalves. Meil toimetab järeelvalvet omavalitsuste järele riik, kuid see sünnib ainult selles ulatuses, kui palju üks ehk teine toiming on seaduslik, kuna otsustamiseks järeelvalve täiesti puudub. Ka peaks omavalitsuste otsuste vastu õigus protesti tõsta olema veel teistel ministriumidel,

mitte ainult kohtu- ja siseministriumil.

Kui nüüd vaadelda küsimust, kuidas omavalitsusi ümber korraldada, siis tuleb siin päevakorrale esmajoones maaomavalitsuste ära kaotamise küsimus. Kuidas seda teha? Kui anda senised maaomavalitsuste funktsioonid riigi kätte, siis tuleb riigil uusi asutusi juure luua ja seega ka väljaminekuid suurendada ning seega ei saada ära kaotamise otstarvet — kokkuvõtte — kätte. Väljamineks aga detsentralisatsiooni-põhimõttest võiks omavalitsuste ülesandeid panna vallaomavalitsuste ja valdade liidu peale.

Teine seisukoht oleks, et maaomavalitsusi mitte ära kaotada, vaid neid ümber korraldada, suurendades nende õigusi ja andes neile suuremaid funktsioone.

Lõpuks võib vaadelda seisukohta, kui kõik maaomavalitsuste funktsioonid antakse valdade kätte, kus juures viimased suuremate ülesannete läbiviimiseks võiksid sihtühinguid asutada, nagu koolimajade ehituseks, hoolekande alal tegutsemiseks jne. Teede asjandus läheks sel korral aga riigi kätte.

Puudutades üldiselt küsimust, kuidas lahendada omavalitsuste poliitilist kriisi, peab kõneleja soovitavaks, et keskvalitsusele antaks õigus tarviduse korral esituskogusid laiali saata.

Majandusliku kriisi lahendamiseks omavalitsustes on tarvis, et omavalitsustele antakse vastavad sisetuleku allikad ning kui neile uusi kohustusi peale pannakse, siis ka ära näidata, kust tulusid saada.

Järeelvalve korras oleks tarvilik, et valla ja alevite järeelvalve läheks kohtu- ja siseministriumide kätte, kus juures protestimise õigus oleks ka teistel ministriumidel.

Läbirääkimistel peeti omavalitsuste reformeerimist tarvilikuks, kuid missugusel kujul, selle kohta läksid arvamised lahku.

Omavalitsustegelased.

Aleksander Kirrop †.

Viimaselt E. Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolekult 23. aprillil puudus nõukogu liige Aleksander Kirrop. See oli iseäralik, sest ta oli üks hoolsamatest

koosolekul käijatest. Teine Võrumaa valdade esindaja J. Suursaar teadis seletada, et A. Kirrop on Tartus haigemajas ja tema seisukord on õige raske. Veel koosoleku ajal tuli Kirropi korraldusel teade, et ta

Liidu revisjonikomisjoni koosolekule tulla ei saa — haiguse pärast. Ja 8. mail tõi „Võru Teataja“ kurva sõnumi, et Lasva kauaaegne vallavanem ja kohaliste seltskondliste organisatsioonide isa ning agaram tegelane Aleksander Kirrop maetakse 8. mail.

Kadunu ei olnud ainult Lasva tegelane. Kui ta Võrumaa valdade esindajate hulgast tõusis E. Maaomaval. Liidu nõukogu liikmeks, siis pidi tal erilisi teeneid olema. Maaomavalitsustegelaste üleriikline pere seisatab mõttes lahkunud kaasvõitleja haua ääres.

Kuremaa vallasekretäri Otto Teppani 25 a. ametijuubel.

Hiljuti pühitses Kuremaa vallasekretär O. Teppan 25-a. ametijuubelit.

Otto Teppan sündis 1887. a. Kuremaa vallas taluomaniku pojana. Õppis Palamuse kihelkonnakoolis, mille lõpetamise järele astus Kurista vallasekretäri juurde abiliseks, oli lühemat aega Tartus talurahvaasjade komissari juures kirjutajaks ja 1. jaanuarist 1915. a. saadik Kuremaa vallasekretäriks, millises ametis vahetpidamata seisab.

Oma koduvalla heakäekäigule on O. Teppan alati soojalt kaasa tunnud, oma leplikku vastutulelikku iseloomu tõttu on sekretäril Teppanil elanikega hea ja sõbralik vahekord püsinud, sellepärast on te-

ma ka valla elanikkude poolt, erakondliste vahede peale vaatamata, armastatud ja lugupeetud.

Vallavalitsuse asjaajamine on leitud alati eeskujulikult korras olevat, mida tõendavad niihästi valla revisjonikomisjoni kui ka maavalitsuse revisjonide andmed.

Kuid O. Teppani tegevus ei ole piirunud ainult valla asjade õigetes roobas-tesse juhtimisega, vaid ta on ka seltskonnatööst jõudu mööda osa võtnud. Palamuse laenu- ja hoiuühisuses on tema üle 15 aasta asjaajajaks ja ettevõtte hingeks olnud, samuti ka pikemat aega Palamuse tuletõrje ühingus juhtival kohal olnud.

O. Teppan on algusest peale Tartumaa vallasekretäride eksamineerimise komisjoni liikmeks.

Tema juubelipidustus kujunes suureks auavalduseks rohkearvulise osavõtjate poolt, kus hulk kõnesid peeti ja tema teeneid meeldetuletati.

Vallavolikogu poolt kingiti juubilarile 500 krooni, laenu- ja hoiuühisuse poolt 250 kr., kuna sõbrad ja tuttavad hulk väärtuslikke kingitusi ja aadressi annetasid. Tartu maavalitsuse abiesimees Ed. Õunapuu tervitas ja annetas maavalitsuse poolt ilusad kirjutusnõud.

Soovime, et juubilar veel kaua sama inuuga ja armastusega omal armastatud alal edasi töötaks. —u.

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

E. Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolek 23. aprillil Tallinnas.

Kokku on tulnud 22 nõukogu liiget. Koosoleku juhatajateks valitakse Liidu esimees R. Kuris ja H. Lauri.

Päevakord võetakse esitatud kujul vastu.

Avalikkude hoonete ehitamise ja sisseadmise määruse kava üle refereerib H. Avikson, andes 165-paragrahvilise kava kohta sistemiseeritud ülevaate, kuna Teedeministeeriumi Ehitusvalitsuse juhataja E. Bööla u seletab, et projektide kinnitamisel on sekeldusi, ei teata, mida nõuda tuleb. Määrus peaks selle tühja koha täitma. Määruse kava koostamisel on kasutatud Saksa, Soome ja Austria eeskju.

Peale lühikest läbirääkimist võtab nõu-

kogu ühel häälel vastu referendi poolt esitatud resolutsiooni:

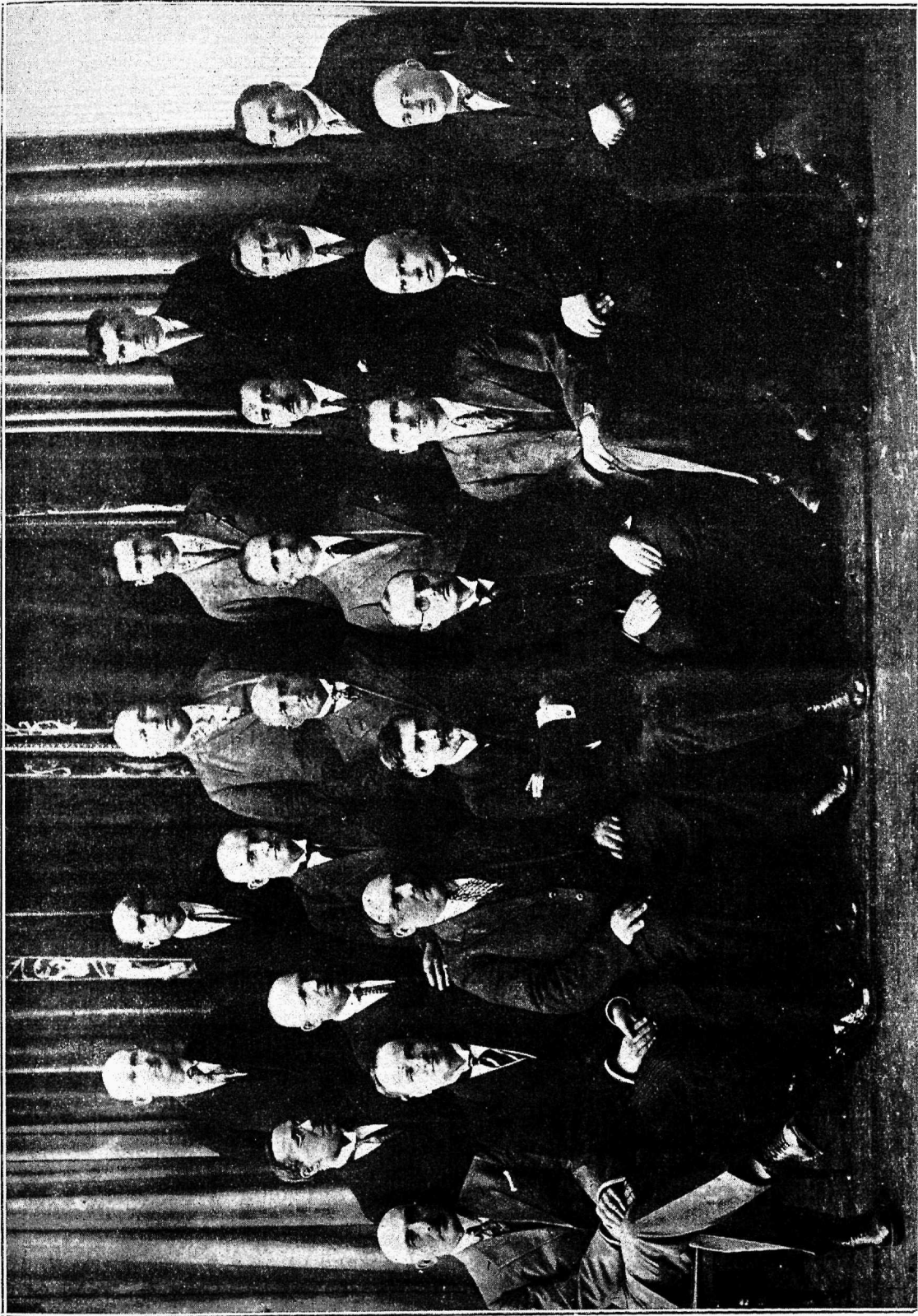
„Tutvunedes avalikkude hoonete ehitamise ja sisseadmise määruse kava ulatuse ja põhimõtetega ning väljaminees rahvamajanduslisest seisukohast ning omavalitsuste ülesannetest selle määruse teostamisel, leiab Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu, jättes kõrvale määruses läbiviidud tehnilisi nõudeid ning määruse kava redaktsiooni, et

1) Asja hõlpsamaks käsitamiseks on soovitatav määrus eraldada kaheks:

- a) ehitamise määruseks ja
- b) sisseadmise määruseks;

2) Tulekaitse ja tervishoiu nõuetele suurt rõhku pannes teeb määrus avalikkude hoonete ehitamise määruse kohaselt kulukaks ja raskeks ning meelkitab eramajadena maju ehitama, mis pärast avalik-

Eesti Maaomavalitsuste Liidu III nõukogu
23. aprilli 1930. a. koosoleku puhul.

Ülemine rida (seisavad): R. Essenson (Virum. v.), M. Männik (Järvam. v.), J. Suursaar (Võrumaa v.), O. Laarmann (Viljandim v.), J. Gefria (Harjum. v).
Teine rida (seisavad): J. Rajas (Lääne m. v.), D. Küttis (Virum. v.), H. Kliver (Viru m. v.), G. Annok (Tartum. v.), A. Kohver (Võru m. v.),
J. Mõttus (Valga m. v.), E. Ounapuu (Tartu m. v.), J. Kents (Järvam. v.),
J. Markson Pärnu m. v.), A. Eichenbaum (Valga m. v.-Liidu juh. liige), A. Einseln (Läänem. v. L. aseesimees), H. Avikson
(L. sekret), R. Kuris (Harju m. v.-Liidu esimees), H. Lauri (Viljandi m. v.-L. juh. liige), F. Trahvy (Peltseri m. v.-L. rev. kom.
esimees), B. Steinberg (Saarem. m. v.).

kude hoonetena tarvitusele võetakse, kui § 7 seda kergelt sündida laseb;

3) Seniste avalikkude hoonete kohta § 7 järele kõva kontrolli panemine hävitaks rahva- ja seltsimajade kaudu aga peaaegu iga seltskondlise tegevuse maal;

4) Mitmes küsimuses ei ole määrus küllalt selgesõnaline (§ 1 B, 119, 120, 41, 117);

5) Omavalitsuste ülesanded ei ole igal alal selgelt väljendatud (§ 9), ja osa ülesandeid maavalitsustele kulukad, kui neid tõsiselt võtta (§§ 8 ja 9),

mispärast kava enne maksmapanemist ümbertöötamist nõuab.“

Üksikasjaline seisukoht tuleb esitada lähemale Liidu nõukogu koosolekule.

Jalgrataste tarvitamise ja liikumise korralduse sundmääruste ühtlustamise üle kannab A. E i c h e n b a u m põhjaliku referaadi ette, näidates tarviduse peale jalgrataste numbrite iga-aastast vahetust ära hoida, registreerimise korda muuta nii, et jalgrataste ja nende maksu kontroll, samuti ka jalgrataste varaste tabamine kerge oleks. Ühtlasi esitab ta sundmääruse kava ühtlustatud korra jaoks.

Ettekanne kutsub elava mõttevahetuse välja, kus referenti toetatakse, mõnes asjas ka, kartes teostamise raskusi, vastuvaieldakse. Et tänavuseks hooajaks uut ühtlast korraldust enam teostada ei jõuta, otsustab nõukogu esitatud sundmääruse kava Liidu juhatusele anda läbivaatamiseks ja edaspidi Liidu nõukogule esitamiseks.

Sundmääruse vajaduse kohta ehituste ja ehitamiste kohta maal ütleb sissejuhatava sõna J. M a r k s o n, seletades, et selles asjas oleks vaja midagi ettevõtta, eriti tuleõnnetuste ärahoidmiseks, kuid Pärnumaa valdadest olla suurem osa asjale vastu. Üldseisukoha võtmiseks on küsimus ülesvõetud. Eriti on küsimus tähtis kohtadele, mis edaspidi alevikkudeks muutuvad. Teedemin. esindaja arh. Böö lau teatab, et ministeerium on väljatöötanud selle kohta vastava kava, mis lähemal ajal maaval. laiali saadetakse. Kava on koostatud eesmärgiga tuleõnnetusi ja tervishoiu olukorra rikkumisi ärahoida. Ka selles küsimuses tehakse Liidu juhatusele ülesandeks esitada määruse kava Liidu nõukogule ühes määruse kavaga suvituskohdade ehituste kohta.

Revisjonikomisjoni liikmete asetäitjateks valitakse J. S u u r s a a r ja B. S t e i n b e r g.

Liidu 1929. a. aruanne, ärakuulates re-

visjonikomisjoni esimehe F. T r a h v i ettepanekut, kinnitatakse ühel häälel. Aruanne näitab varanduslist seisu 18.559 kr. 74 s. Eelarve tulud olid 13.246,68 s., kulud 12.414,59 s., eelarveline ülejääk 832,09 s. Arvete läbikäik 132.740,13 s.

Läbirääkimiste all puudutakse algkooliõp. saamata jäänud maaval. palga osa, 10%, aprilli kuu eest, kuna selleks ka krediiti riigieelarvesse võetud ei ole. Liidu sekretär annab ülevaate, mis Liidu juhatuse selles asjas ära teinud on, kuna Liidu ja Riigikogu omavalitsusgrupi esimees R. K u r i s teatab, et seaduseelnõu on Riigikogus, mis maavalitsuste palgaosa, 10%, ka riigi arvele võtab. Liit on selles küsimuses omaval. õiguste huvides kõik ära teinud, mis võimalik. F. T r a h v i huvitab küsimus, kas on Liidul korda läinud kõike viina hinnale juurdelisatud 10% omavalitsustele kätte võita. Liidu esimees vastab, et seda loota ei ole, sest 10% tõsteti selleks, et trahterimaksu deffitsiiti katta. Kui veel J. M õ t t u s maanteede seaduse muutmise seaduse II. osa tagajärge puudutanud ja Liidu sekretär seletanud, et selle seaduse eelnõu parandamiseks on Liit kõige rohkem jõudu kulutanud, kuid suuremate tagajärgedeta, otsustab nõukogu kõigi läbirääkimistel puudutatud ja hoolkande toetuste määramise põhimõtete muutmise vajaduse selgitamiseks delegatsiooni Riigivanema juurde saata, kuna delegatsioon koosneks maavalitsuste esimeestest.

Uued maavalitsued.

H a r j u m a a l: Esimees — Paul Männik (põllum.), abiesimees — Johan Depmann (asunik), sekretär — Stepan Leidtorp (sots.), liikmeks — Peet Johanson (tööerak.).

J ä r v a m a a l Esimees — J. Sõnajalg (tööerak.), abiesimees — V. Vessart (põllum.), sekretär — A. Kiin (põllum.), liikmeks — V. Krabi (sots.).

L ä ä n e m a a l: Esimees — Kasterbusch (põllum.), abiesimees — Nurk (sots.), sekretär — Tänav (sots.), liikmeks — Lossmann (põllum.).

P e t s e r i m a a l: Esimees F. Trahv (asunik), sekretär — A. Mäeloog (erapooletu), liikmeteks — Shukov (venel.), Bogovski (venel.), Svaner (asunik), Jefimov (asunik).

P ä r n u m a a l: Esimees — J. Markson (põllum.), abiesimees — J. Land (põllum.), sekretär — A. Lusik (sots.), liikmeks — M. Unt (sots.).

Tartu maal: Esimees — O. Pärilin (põllum.), abiesimees — Joh. Miller (asunik), sekretär — E. Õunapuu (rahvaerak.), liikmeks — D. Uiga (sots.).

Valgamaal: Esimees — C. R. Ruus (põllum.), abiesimees — V. Rebane (sots.), sekretär — Vibo (sots.), liikmeks — K. Ebber (põllum.).

Viljandimaal: Esimees — Heinrich Lauri (põllum.), abiesimees — Nikolai Vatter (asunik), sekretär — Aleksander Siitam (põllum.), liikmeks — Hans

Johanson (asunik).

Virumaal: Esimees — K. Pajos (põllum.), abiesimees — H. Kiiver (asunik), sekretär — V. Tartu (põllum.), liikmeks — Ed. Kello (asunik), E. Rosenberg (tööerak.).

Võrumaal: Esimees — A. Kohver (põllum.), abiesimees — A. Vainola (sots.), sekretär — Keiss (erapool.), liikmeks — Mägi (põllum.).

Märkus: Saaremaa Maavalitsus on alles moodustamata.

Välismaade omavalitsused.

Soome Maakogukondade III. päev 28.—29. aprillini 1930.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu esindajad külalistena Helsingis.

Soome Maakogukondade Liidu (Maalaiskuntin Liitto) kutsel sõitsid E. Maaomaval. Liidu esindajatena Soome maakogukondade III. päevale Liidu esimees R. Kuris ja juhatuse liige H. Lauri. Sadamas oli neid 27. aprilli õhtul Helsingis vastuvõtmas Liidu esindajatena Liidu jur. konsult Linni ja „Maalaiskunta“ toimetaja Kekonen, kes eesti külalised hotell Seura-hoonesse korterisse saatsid.

Maakogukondade III. päev avati 28. aprillil kell 10 homm. Kristliku noorte naiste ühingu ruumes, kuhu ilmus saalitäis päeva liikmeid üle Soome, väliskülalistena peale eestlaste Rootsi Maaomavalitsuste Liidu esindajad — Liidu juhatuse liige vabahärra Balmsterna ja Liidu asjaajaja Zander, Soome Maakoguk. Liidu juhatuse liikmed ja Liidu nõukogu esimees Soome peaminister Köstikallio, kes Soome presidendi Relanderi saabumisel kongressi avas tervituskõnega. President jäi päevale kuni esimese vaheajani. Nõukogu esimehe kõnele järgnes Liidu juhatuse esimehe Artturi Hienheimõ tervituskõne.

Et see kõne sisaldas muuseas ülevaate Soome Maakogukondade Liidu tegevusest, toome selle siinkohal tervelt.

„Kui nüüd soomekeelsete maakogukondade esindajad ja koosolekust osa võtma kutsutud kodu- ning välismaa külalised s. k. 28:1 saavad pidama kolmat korralist omavalitsuspäeva Helsingisse, on minul au Liidu juhatuse nimel tervitada nii meie väliskülalisi Eestist ja Rootsist kui kodumaalisi võõraid ja koosolekust osavõtjaid,

üteldes kõigile südamest teretulemast.

Möödunud küünlakuu algul sai üheksa aastat täis meie liidu asutamisest. Mõte omavalitsuslise keskkorraldise asutamiseks oli olnud omavalitsustegelaste seas liikvel juba ligi paar aastakümnet. Väliseid eeldusi ühteliitumiseks ei ilmunud aga ennem kui alles peale riiklise iseseisvuse saavutamist, mis avas kogukondlise alal töötavale vabale organisatsioonile tegevusvõimalused. Sellest oleneski, et kohe asutaval koosolekul liitus 126 maakogukonda ehk 28% kõigist soomekeelsetest kogukondadest keskkorraldisega ja kirjutas alla liidu asutamiskirjale. Möödunud üheksa aastat on moodustunud Maakogukondade Liidu tegevuses arenemisajajärguks, mis tulemuste suhtes ületab kõige julgemadki lootused. Liidu tegevuse tagajärjerikkaks arenguks on loomulikult peategurina mõju avaldanud maakogukondade rohke liitumine keskkorraldisega, ja see haruladselt suur usaldus, millega liikmeks hakanud kogukonnad on toetanud Liidu tegevust. Nimetatagu, et käesoleval hetkel 408 kogukonda ehk 88% soomekeelsetest maakogukondadest on Liidu liikmed. Sellest on järginud, et vähemalt 294 kogukonnas on tarvitusel Liidu poolt korraldatud raamatupidamine, 230 kogukonda tarvitavad Liidu raamatupidamise instruktoreid arvepidamise ülevaatajateks ja et peaaegu kõik Liidu liikmed-kogukonnad tarvitavad Liidu poolt kokkuseatud blanketta ja kavasid oma raamatu- ja arvepidamistes ja kogukondliste asjade korrahoidmises. Et Liidu teenistuses on

kolm juristi, 11 arve- ja raamatupidamise instruktorit, et Liidu omavalitsuspoliitist ajakirja „Maalaiskunta“ levineb umbes 10.000 eksemplari omavalitsustegelastele ja et Liit püüab kursuste ja omavalitsuspäevade abil edasi arendada ja ühtlustada omavalitsuste tegevust, siis tähendavad juba need siin mainitud tegevuse vormid suureväärtuslist nõuandmise, õpetamise ja korraldamise tegevust. See kõik poleks olnud võimalik, kui mitte ei oleks Liidu tegevusega olnud ühendatud tegelikke ja majanduslikke ettevõtteid. Kohe algusest peale hakkas Liit oma liikmetele hankima kõiki neid tarveaineid, mida kogukonnad vajavad oma majapidamistes, ja kogukondadele alluvas koolitegevuses. Liidu tegevusega on algusest saadik liitunud tähelepanndav äriine tegevus, nii et äriläbikäik möödunud aastalgi tõusis 20 miljoni margani. Selles suhtes nimetatagu, et 280 kogukonda aastal 1929 ostis muu seas koolide tarbeasju 4310 algkooli jaoks Liidu kaudu ja et Liit oma lühikese tegevusaja jooksul on liikmetele tagasi maksnud äritegevuse puhastkasu üle 1.700.000 marka.

Liidu aasta-aastalt suurenevat nõuandja ja korraldamistööd ja sellega kõrvuti arenevat äriist tegevust pole võidud teha ilma sündsä asukohata. Liidu liikmed võivad nüüd märkida, et Liidu suurejooneliseks paisunud tegevus sünnib kõik Liidu omas majas, mille liikmete üksmeelsus ja kogukondadelt saadud toetus siia on ehitanud. Aasta eest praeguses ulatuses asutatud trükikoda ja köitmiskoda, mis on varustatud kõige uuemate saadaval olevate masinatega, töötavad kahes vóorus ainult kogukondade tellimiste ja tarviduste rahuldamiseks. Näiteks tõuseb algkoolide vihkude valmistamine kaugelt üle 2 miljoni eksemplari. Need lühildased näited Liidu arenemisest tunnistavad küllalt, et edu on ületanud kõige julgemadki lootused.

Suurepäralistest saavutustest hoolimata tunneb Maakogukondade Liit, kuidas tal on ees suur ja palju pingutat nõudev töö, mis ikka edasi nõuab liikmetelt otsustavat üksmeelt. Praegune majandusline häda hakkab end tunda andma maakogukondadegi majapidamises ja saab kaua tunduma veel selle järelgi, kui seisukord eramajanduses kergemaks on muutunud. Uued seadused, mis käsitavad sotsiaalset hoolekannet ja koolikohustuse läbiviimist, küsivad maakogukondadelt ja eriti nõrgematelt nende hulgas, kel varan-

dust vähe ehk elanikke õredalt, jätkuvat ohvrimeelt ja tõstavad aast-aastalt kogukondade kuluarvet. Teiselt poolt näitavad põllumajanduse saadused järjekindlat hindade alanemist, rahalise teenistuse leidmine on vähenemas ja laenu protsendid seisavad kõrgel. See kõik on juba mõjunud, et nii mitmeski kogukonnas maksustamisele alluvad sissetulekud suurelt on vähenenud ja kogukondadele maksude kujul saadud sissetulekud samuti. Nii peavad maakogukonnad edasi järgima põhjalikku kokkuhoidmise poliitikat omas majapidamises, et võiksid hädaajast üle pääseda võimalikult väikese majandusline nõrgenemisega. Neis püüetes katsub Maakogukondade Liit kõigiti oma liikmete-kogukondade kasuks töötada. Oma nõuandva tööga tahab ta kogukondi üle aidata eelolevatest raskustest ja oma ärijaoskonna abil hankida kogukondadele niisuguseid majandusline soodustusi, mis jätkuvalt mõju avaldavad. Praeguste omavalitsuspäevade eeskava ongi suurel määral kokku pandud eelmaintud vaatepunktide kohaselt.

See suur usaldus ja ühteliitumisest arusaamine, mis Liidule ta liikmete poolt osaks on saanud, on Liidule võimaldanud ta siinamaalse tegevuse. Liidu eestseisus julgeb sellepärast ootama jääda, et käesolevad omavalitsuspäevad Liidu liikmeteks kutsuvad needki kogukonnad, kes tänini väljaspool on püsinud ja et liikmed-kogukonnad edasi üleval peavad äriühendust oma keskorganisationsiooniga.

Soovin, et käesolevad omavalitsuspäevad suudaksid süvendada meie tegevust töös, mille siht on kogu rahva heakäekäik ja edu.

Esimehe kõnele järgnesid referaadid, mis järgmise päeva hommikul edasi kestsid. Referaate kuulas saalitäis saadikuid tähelepanelikult. Esimese päeva õhtu oli korraldatud aktus, mis algas Liidu nõukogu esimehe tervitusega. Aktuse „Vabasona“ osas olid külaliste tervitused. Esimesena sai sõna Eesti Maaomav. Liidu esimees R. Kuris, teisena Rootsi Maaomaval. Liidu esindaja, Helsingi linnapea jne. R. Kuris ütles oma soomekeelses tervituses:

„Õnnestatud vennasrahva Maalaiskuntin Liitto sõbralikust kutsest Eesti Maaomavalitsuste Liidule, on Eesti Maaomavalitsuste Liidu esindajatel juba teist korda au osavõtta Soome maakogukondade päevast. Soome maakogukondade II. päevast osavõtmine 2½ aasta eest ei olnud Eesti Maaomavalitsuste Liidu esindajatel mitte-

ükski ilus külaskäik suguvendade omavalitsustegelaste juurde nende suuropäeva puhul, vaid ka suur õppereis omavalitsusküsimuste tundmaõppimiseks. Soome maakogukondade kogemised, mis maakogukondade II. päeva puhul Liidu esindajatele teatavaks said, on Eesti Omavalitsuste Liidu häälekandjale mitugi korda võimaldanud oma päevaküsimuste lahendamise puhul Soome kogemuste peale toetada.

Tulles nüüd teist korda, ei taha Liidu esindajad ükski vastata Maalaiskuntin Liitto esindajate lugupidamisavaldusele II. Eesti omavalitsustegelaste kongressile ilmunisel 1928. a. Tallinna, vaid tuleme teadmiseiga, et Soome maakogukondade III. päev lahendab mõnegi omavalitsuste probleemi. Lahendades seda omale, lahendab ka üldsusele, sest omavalitsuste arenemises, töökorralduses, õiguste võitmisel ja kindlustamises on ühe riigi omavalitsuste edu ka teiste edu: ühe korraldust võetakse eeskujuks teistele ja pannakse ka mujal maksma. Meil Eestis, kus omavalitsuste ümberkorraldamise küsimus põnevana päevakorral seisab, on teiste riikide omavalitsuste edusammud väga tähtsad.

Sellepärast, tuues soojemaid tervitusi Maalaiskuntin Liitto suuropäevale, maakogukondade III. päevale, Eesti Maaomava-

litsuste Liidu poolt, palun ühtlasi vastuvõtta paremad soovid maakogukondade III. päeva heaks kordaminekuks, lootuses, et Teie päevaga maaomavalitsustele kättevõidetud õigused ja korraldused mõndagi eeskujuga ka meie Eesti maaomavalitsuste korraldusele annavad.“

III. päev lõppes kell 4 p. l. valimistega. Kolmandal päeval korraldati Eesti ja Rootsi külalistele väljasõit Helsingi ümbrusesse ja Nurmijärvi kunnasse (valda), kus vallavalitsuse asjaajamisega tutvumeti, mis eeskujulikus seisukorras.

Varustatult Maakogukondade Liidu väljannete ja igasugu valdadele valmistatud blankettide vormidega, sõitsid E. M. Liidu esindajad koju tagasi.

Tuues Soome koguk. III. päeva töö üle ülevaate edaspidi, ei saa E. M. Liidu esindajad avaldamata jätta soojemat tänu Maalaiskuntin Liittole ja ta tegelastele ülilahke külalisvastuvõtlikuse, tähelepanu, Soome oludega tutvustamise ja kaasaantud materjalide ning ammutatud ideede eest.

Rootsi Maaomavalitsuste Liidu

kolmas kongress peetakse Stokholmis Riigipäeva üldkoosolekute saalis 26.—28. juunini ära. 10. mail saabus Eesti Maaomav. Liidu esimehele kutse sellest kongressist osavõtta.

Riigikohtu seletused.

Kas isik, kes omavalitsuse teenistuses olnud üle 30 aasta, kuid teenistusest lahkudes, olles alla 60 a. vana, ei omandanud pensioni saamise õigust, kaotab pensioni saamise õiguse, kui ta kohtuotsusega sunnitööle või vangiroodu mõistetud? . . .

Vastus: jaatav.

A. P. oli pensioniõiguslikus teenistuses olnud üle 30 aasta. Kohtu alla andmise tõttu teenistusest vabastatud 1923. a. Rahukogu otsusega 6. VI. 1925 mõistetud üheks aastaks vangiroodu ühes kõigi iseäraliste kodanikuõiguste kaotamisega. Pooleaastase vangisoleku järel vabariigi valitsuse poolt vabastatud enne tähtaega. Tema pensioni nõudmise palve on 23. III. 1929. a. töö-hoolekandeministeeriumi poolt rahuldamata jäetud, sest asjatoimetusest ei nähtavat, et A. P.-le oleks iseäralised kodanikuõigused tagasi antud. Kaebuses Riigikohtule A. P. volinik väidab, et N. S.

§ 43 ei olevat ette nähtud pensioniõiguse äravõtmist, ja uut seadust, mis ilmunud 1927. a., ei saavat aga käesolevas asjas tarvitada, sest hiljem ilmunud seadus ei omavat tagasiulatuvat mõju. Antud kaebuse jättis Riigikohus rahuldamata järgmistel põhjustel:

A. P. on seisnud omavalitsuse teenistuses üle 30 a., kuid ametist tagandamisel 1923. a. tema veel ei omandanud pensioni saamise õigust, sest ei olnud ametist tagandamise ajal 60 a. vana (Pens. sead. § 7) ja 60-aastaseks sai ta alles 9./21. aug. 1928. a., mil temal alles avanes õigus pensioni saamiseks. Silmaspidades aga, et 1927. a. ilmus seadus (R. T. nr. 54 — 1927. a., sead. nr. 54), mille järele surmanuhtlusele, sunnitööle või vangiroodu mõistmisega käib kaasas riikliku pensioni kaotus, siis kaotas ka pensioni saamise õiguse A. P., kes 1925. a. oli mõistetud N.

S. § 354 põhjal vangiroodu, mis otsus astus seadusejõusse, ja kuigi A. P. oli vabariigi valitsuse otsusega selle karistuse kandmisest enne tähtaega vabastatud, ei annud see vabariigi valitsuse otsus temale pensioni saamise õigust, sest Riigikogu poolt 20. mail 1927. a. antud seaduse (R. T. nr. 54 — 1927. a.) ei ole ettenähtud pensioni saamise õiguse tagasisaamist ühel või teisel viisil isikutele, kes on sunnitud või vangiroodu mõistetud. Kaebaja voliniku väited selle kohta, et 1927. a. ilmunud seadust ei saa tarvitada enne seaduse ilmumist olnud asjaolude kohta, on

õige, kuid käesolevas asjas seda tehtud ei olegi, sest seda seadust on tarvitatud 1928. a., s. o. ajal, mil A. P. avanes õigus pensioni saada. Ekslik on ka A. P. voliniku väide, et vene ajal vangiroodu mõistmisega ei käinud ühes pensioniõiguse kaotamine, kuna Vene Pens. sead. § 24 järele kaotasid vangiroodu iseäralikkude õiguste kaotamisega mõistetud isikud ka pensioniõiguse, kuigi see eraldi N. S.-es tähendatud ei olnud.

(R. adm. t. nr. 380 II. — 1929. a.)

„Õigus“.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr 25 A. Looritsa pearaamatu epü. arve kohta.

Valla 1929-30 a. eelarveliste kulude alla on võetud 1926 a ja 1927-28 a eelrvelised puudujäägid kokku 1700 kr Memorial operatsiooniga on see summa märtsi kuul ülekantud pearaamatu eelarv. kulude arvelt eelarvel puudujääkide arvele (krediit poolele) A. Looritsa raamatus „Vallaomavalitsuste arvepidamine“ on küll sarnane näide olemas, kuid sel juhul on sama eelarveline puudujääk saldona epü. arve deebet poolele juba olemas. Käesoleval juhul aga on pearaamatu epü. arve deebet-pool tühi, mille tagajärjel eelnevat memorial operatsiooni läbi saame epü. arve lõpetamisel 1700 kroonilise eelarvelise ülejäägi, oletades, et muid kandeid sellel arvel ei tehta Kas on sarnane kanne õige, eitaval korral kuidas parandada viга? M. vallasekretär.

Vastus:

Eelarvelise puudujäägi ja ülejäägi arvutamise määrab ja juhatab täpselt „Arvep. korra“ („Vallaomaval. arvep.“ II. osa) § 43. Kui arveteseis 1. aprilliks 1929 oli koostatud dieti ja sellejärgi eelarveliste puudujääkide ja ülejääkide arvel deebeti pool jäi tühjaks, siis puudujääke ei olnud. Kui olemata puudujääkide katteks võeti eelarvesse Kr 1700, siis see ülesannetest vaba ülearune summa jääb eelarveliseks ülejäägiks ja sellena peab minema eelarveliste puudujääkide ja ülejääkide arve kreditiisse, kantuna sinna kas üksikult või koos muude kuludest vabanenud summadega eelarveaasta lõpul, nagu juhatavad „Vallaomaval. arvep.“ näitlikud eeskujud. A. L.

Küsimus Nr. 26. Lubata jalgratas- test.

Kas on vallaraiooni konstaablil õigust nõuda, et tema mitte ei saaks maksustatud jalgrattamaksuga, sellel alusel, et jalgratas on temale liikumisvahendiks ametisõitudel. — On tema sellest maksust vaba, siis ei oleks temal tarvis vallavalitsusel nõuda omale sõidu nummert ja luba?

Vastus:

V. vallavanem.

Kui maavolikogu poolt maksuma pandud sundmäärus jalgratta liikumise kohta teeb erandi po-

litsei ametnikkude kohta, siis tuleb selle sundmääruse järele käia, ei tee erandit, peab sõidunumber olemas, kuna maksu ära jätmise sel puhul onleneb vallavolikogust.

Küsimus Nr. 27. Voliniku elukoha mitteteadmise tagajärgedest.

Kui ühele vallavolikogu liikmele volikogu koosolekule ilmumiseks ei ole saadud kutset kätte anda tema elukoha ja asumist mitteteadmise pärast, ja kui see volikogu liige, kui koosolekust mitteteadja, koosolekule ei ilmu, pealegi kui see ärajäämine on esimesest uuesti kokku astunud volikogu koosolekust ja mitteilmuja on ainuke oma rühma esitaja volikogus, kas tuleb ilma tähendatud volikogu liikmeta koosolek samal päeval ärapidada, või mitte? V. vallavolikogu liige.

Vastus:

Tuleb ärapidada, kuna kutse tuleb saata volinikele valimiskirjas antud aadressi ehk viimati teatud aadressi järele.

Kuulutatakse maksvusetak:

1. Hans Gustavi p. Vikerpuuri hobusepass, väljaantud Nõmküla vallavalitsusest 31. jaan. 1929. a. nr. 35 all.

2. Hobusepass nr. 273, väljaantud Laimjala vallavalitsusest 4. augustil 1928. a.

3. Johan Torim'i hobusepass, väljaantud Karksi vallavalitsusest 30. sept. 1922. a. nr. 70 all.

4. Jaan Kaarli p. Suuts'u hobusepass, väljaantud Sõmeru vallavalitsusest 28. sept. 26. a. nr. 251 all.

5. Robert Jüri p. Kuusi hobusepass, väljaantud Vastse-Otepää vallavalitsusest 23. novembril 1925 a. Nr. 56 all.